

} INTERZONE {

I

PUK EWDOKIA
Aarhus rum

ISA PALUDAN ASBOE
Der gik en engel gennem stuen

JEPPE KROGSGAARD CHRISTENSEN
gæsteværelse
Uddrag af fra hus og hjem

02.11.22

Væksthusene, Botanisk Have

Der er ikke andre herinde
lige nu. Luftfugtigheden og
lyset er en stor del af det.
Og planterne, selvfølgelig.
Det føles livgivende at være
blandt så mange planter.
Luften er som nævnt ret
speciel. Meget fugtig, og varm.
Det er meget rart at
komme ind i, når man kommer
ude fra en kold efterårsdag.
Et helt andet klima.
Der er også højtalere, som
afspiller eksotiske lyde, hvilket
jeg har det blandet med.

27.10.22

Det gule køkken
Møntmestergården, Den Gamle By

Jeg holder utroligt meget af at gå rundt i møntmestergården. Rummenes indretning, farver og dekorationer er storslåede, og fyldt med sjæl. Selve bygningen er fra 1683, men indretningen står som den gjorde i 1700-tallet. Og det er den, som gør hele forskellen.

Køkkenet er jo egentlig ikke noget særligt. Det er farven, som gør rummet så indbydende og rart. Okkergul. Som om, at solen altid skinner derinde, og bader alt i et varmt lys.

Det giver en helt særlig følelse. Her dufter af gammelt træ - som på et skib - og man kan høre lyden af hestesko mod stenene på gårdspladsen udenfor. Ellers er her helt stille.

02.11.22

Rådhuset, Aarhus

Jeg var lidt i tvivl om jeg bare måtte gå ind. Man bliver mødt af en vagt i indgangen. Jeg sagde, at jeg var der af arkitektoniske årsager. Jeg stod med min skitsebog i hånden. Vagten svarede, at så var jeg kommet til det helt rette sted.

Rummet gør mig rolig. Detaljerne er bløde. Alt er behageligt at kigge på. Alt er virkelig flot. Gulvet især. Men det er helheden af detaljer, som gør det samlede indtryk så godt. Der er ikke noget, som er tilfældigt. Mens jeg står og skitserer, kommer borgmesteren ind af døren. Han ser travl ud. Det er dagen efter folketingsvalget.

19.10.22

Vandrehallen, Aarhus Universitet

Det er en solbeskinnet efterårsdag.
Solen står ind af vinduet med skarpe
stråler og kaster skygger. Bag mig
hænger et maleri af C.F. Møller,
Arkitekten. Alle stolene er sat op, og
bordene står lidt tilfældigt. Her er også
en del af de der runde, høje konference-
borde. Jeg tegner dem ikke med, da jeg
gerne vil have fokus på rummet.

Her er helt stille, og ingen tager notits
af, at jeg har slået mig ned her.
Det er det, jeg godt kan lide ved
universitetet - man kan slå sig ned
alle steder og se tænksom ud, uden at
nogen løfter et øjen bryn.
Her SKAL tænkes store tanker.

Det, jeg allerbedst kan lide ved det
her rum, er gulvet. Det buer. På en
måde en helt unødvendig detalje.
Og dog så afgørende.

Der gik en engel gennem stuen

Eksempler på lydkunst og rum

ISA PALUDAN ASBOE

Hvis vi følger den gængse plantegning af et hus, så åbner hoveddøren indad til en entré, der fører videre ind i en stue. Forfatter Jeppe Krogsgaard Christensen beskriver det således i bogen *fra hus og hjem*: “i entréen er der altid et kort ophold, hvor skoene tages af og stilles parallelt med hinanden og altid med snuderne den samme vej. opholdet er ikke bare praktisk, men også af rituel karakter og en måde at stemme sindet på, inden vi træder ind over tærsklen til stuen, hvor vi må forvente at møde andre. at samtale og være sammen.”¹

Og hvis det ikke lykkes at få begyndt samtalen, eller hvis alle tilfældigvis er underligt stille på samme tidspunkt, så er der måske en, der siger: “Der gik en engel gennem stuen”. Den korte, tyste periode forekommer som en larmende tavshed, eller en “lydløsheds lyd”, som forfatter Finn Stefánsson beskriver det². Det er, som om stilheden rører ved os fysisk, griber om vores sjæl og fortætter atmosfæren for en stund.

Englen hilser vi velkommen på lydkunstbiennalen Struer Tracks. Her udstilles lydkunst i det offentlige rum i provinsbyen Struer, og her kender vi til stilheden, men også til lyden.

Komponisten John Cage skrev i 1952 klaverstykket *4'33"*, som blev uropført af pianisten David Tudor. Han sad foran klaveret og bladrede i nodearkene uden at røre tangenterne. Der blev ikke spillet en eneste tone, idet stykket bestod af 3 satsers pause med en samlet varighed af 4 minutter og 33 sekunder. Idéen var, at publikum skulle lytte til de baggrundsløde, som

---

1 Christensen, Jeppe Krogsgaard: *fra hus og hjem*, København, Melodika, 2021, p. 21.

2 Stefánsson, Finn: “Stilhed”, <https://symbolleksikon.lex.dk/stilhed>, 11.10.2022.

altid er der. For komplet stilhed findes ikke. Når de forventede toner udebliver, bliver vi pludselig opmærksomme på alle de lyde, der allerede er der, men som vi nok ikke har lagt særligt mærke til; vinden, en hosten, trafikken.

Selv i skovens dybe, stille ro lytter sjælen til fuglens glade sang. Vi er altid omgivet af lyd. Men med Cages bevidste brug af 'stilhed' åbnes der for en opmærksomhed på de omgivende lyde, de ambiente lyde. Begrebet stilhed er derfor specielt relevant i forhold til at artikulere, hvordan lyd relaterer sig til en rumlig og tidslig kontekst og til at fokusere opmærksomheden på lyttesituationen, skriver kunstner Rune Søchting i essayet *Stedsspecifik lyd*³.

—

Træd ind i en forladt silo på industrihavnen i Struer [Struer Tracks 2019] og oplev solens elektromagnetiske stråling omdannet til lyd. Værket er skabt af den danske kunstner Christian Skjødt Hasselstrøm og bærer titlen *The Receiver*.

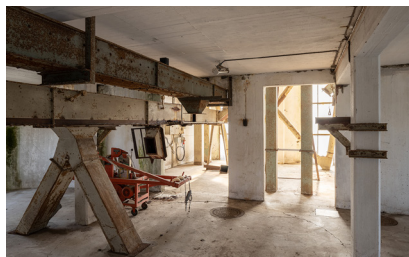
Det begynder i kælderen. Den mørke, våde kælder. Ned i det underbevidste eller ubevidste, dernede, hvor man gemmer det, der ikke tåler dagens lys, der, hvor drifterne og instinkterne raser, som de vil, og dernede, hvor monstre og uhyrer gemmer sig i det rum, som er omsluttet af den sorte jord. Der begynder værket i en enorm højtaler, som pumper dybe toner ud, toner, der går lige direkte i dit mellemgulv. Lyden fylder rummet, som er lige ved at sprænges af de dundrende, jordskælvende baslyde, og de enorme højtaleres store svingninger vidner om, at der er endnu mere lyd end den, du faktisk kan høre.

I takt med din opstigning i siloen ændres lydens frekvens fra det lavfrekvente i den dybe kælder til det mere og mere højfrekvente.

Du er nu gået fra helvedes rystelser op gennem den klaustrofobiske trappeopgang med en ny, højere lydfrekvens på hver etage, og til sidst er det kun et "pffffffffffffff", som siver ud af de små højtalere på den øverste etage. Du er rystet, og dine ben kramper, når du træder ud i den friske luft

---

3 Søchting, Rune: "Stedsspecifik Lyd", <https://seismograf.org/artikel/stedsspecifik-lyd>, 11.10.2022.

på siloens tag i det, der i et øjeblik virker som stilhed, men som jo er lyden af vinden og fuglene, som flyver omkring dig her højt oppe over byen. Det, der et splitsekund følte som en nærmest metafysisk stilhed, er den virkelige verden og dens lyde. Dit sind stemmes på ny til virkeligheden.

Lydens ophør er en del af værket. De ambiente lyde er en del af værket. Opmærksomheden på stilheden medvirker til at placere den frembragte lyd i en bestemt tidslig og stedlig ramme. "Som sådan fungerer stilhed som et vindue til omgivelserne med de ikke-intenderede lyde", skriver Rune Søchting i sit essay⁴.

---

4 Søchting, Rune: "Stedsspecifik Lyd", <https://seismograf.org/artikel/stedsspecifik-lyd>, 11.10.2022.

Den livgivende sol har genoplivet den forladte betonklods på industrihavnen og endda forstærket hele dens arkitektur ved at underbygge den med lyd – på trods af de faretruende rystelser i fundamentet. Den høje, slanke silhuet, som gør den til et vartegn for byen, bliver lydligt fremhævet i en æstetisk genaktivering af bygningen.

—

Koncertsalen er traditionelt set et rum, der præsenterer lyde, som er separeret fra verden udenom. Den canadiske komponist R. Murray Schafer har karakteriseret udviklingen af koncertsalen som en erstatning for livet udendørs i det fri. Han siger, at imitationen af landskabet i musikken svarer historisk til udviklingen af landskabsmaleriet, som det begyndte i flamsk renæssance og senere blev til en genre for sig. På samme måde som gallerier og museer med deres malerier blev vinduer ud til den naturlige verden, så mente Schafer, at musikken gjorde væggene i koncertsalen til vinduer ud til landskabet. Schafer refererer i den forbindelse til eksempelvis Vivaldis *De fire årstider*, Händels *Water Music* og Haydns *La Chasse*, hvor et jagthorn går igen⁵.

I den musik, som Schafer fremhæver, findes altså lyde, som illustrerer eller imiterer naturens lyde uden for koncertrummet. I mange af de værker, vi udstiller på Struer Tracks, er det selve det at lytte, der er i centrum, og i mange tilfælde er det, vi lytter til, naturens lyde. Værkerne er skabt specifikt til de steder, hvor de er placeret, og gør derfor på den ene eller anden måde brug af deres omgivelser. Faktisk er der en særlig relation mellem værkerne og de steder, de optræder; i mange tilfælde er omgivelserne en helt integreret del af værkerne. Derfor er rummet for disse stedsspecifikke værker afgørende og definerende, og denne kontekstualisering står i stærk kontrast til det moderne, autonome værk, det tids- og stedsløse kunstobjekt.

—

---

5   Licht, Alan: *Sound Art*, New York, Rizzoli International Publications, 2007, pp. 73-74.

Sæt dig på bænken i det lille skur langt ude på molen og prøv kræfter med 'deep listening' – bogstavelig talt [Struer Tracks 2021]. Værket er skabt af den norske kunstner Jana Winderen, og i højtalerne er der en kriblen og krablen og ikke mindst en smasken. Lydene stammer fra muslingerne i Limfjorden, som du er omgivet af i molehuset. Lyde fra det vand, som betyder så meget for dette sted, er hentet op over overfladen, og muslingernes smasken, som ellers er uhørlig, spyttes ud af højtalerne, optaget, netop som de er vågnet op fra vinterens dvale og er begyndt at indånde vand i søgen efter føde.

—

Der siver lyde op fra kloakken! Arendse Krabbe har skabt værket *Subsurface Soundscape*, som handler om de uhørte, underjordiske og indvortes lyde, der her kommer op til overfladen og bliver hørbare [Struer Tracks 2021]. Lydene er optagelser fra kloaksystemet under byen og fra menneskelige tarme. Arendse Krabbe giver dig her mulighed for at lytte til det underjordiske og det indvortes, som du nok ellers ikke kender lyden – og måske vigtigheden – af.

Disse afgørende indre og underjordiske systemer kommer altså her op til overfladen i form af lyd, som du møder – måske helt uventet – på din vej rundt på havnen i Struer. Lyden kommer nemlig op af fem forskellige regnvands- og kloakdæksler.

Begrebet “soundscape” blev introduceret af førnævnte Schafer. Selve ordet leder hurtigt tankerne hen på ordet “landscape”, og med konnotationerne til det visuelle landskab forstår vi godt, at der er tale om en totalitet, et sammenhængende felt, altså en lydlig pendant til “landskab”, og som måske bedst oversættes til *lydunivers*.

Der er en høj grad af kompleksitet i forholdet mellem lyd og rum i mange af de stedsspecifikke lydværker på Struer Tracks. Det uhørte rum trækkes op til overfladen og bliver her hørbart i et nyt rum som et moduleret soundscape, rum forstærkes af lyd, rum forandres med lyd, der opstår auditive, hypervirkelige rum, og nye rum i gamle rum. Tidligere tiders rum genåbnes, og fremtidige rum foreslås auditivt.

Lyden skaber rum, og ikke mindst stilheden skaber rum – eller gør os opmærksomme på rum. Den amerikanske kunstner Brandon LaBelle, som også har udstillet på Struer Tracks, skriver i *Room Tone* således: “Sound art is built around the very notion of context and location.”⁶ Dette kommer blandt andet til udtryk i hans omfattende projekt *Room Tone*.

Inden for filmproduktion henviser begrebet “room tone” til den praksis at lave optagelser på alle locations, hvor man fanger, hvordan rummet lyder i stilhed, altså når der ikke høres nogen bevidst lyd.

LaBelle skriver blandt andet i publikationen *Room Tone*: “[Sound] flows through the environment as temporal material lending dramatically to the experiences we have of being in particular buildings, and with particular people.”⁷

—

Du ligger på græsset med høretelefoner på [Struer Tracks 2021]. Du hører en stemme, som fortæller dig, hvad du skal gøre; hvor du skal bevæge dig hen, hvad du skal lægge mærke til, og hvorhen du skal kigge. Du får øje på to dansere i rødorange klæder, som svinger sig i reb ned af en silo. De

---

6 LaBelle, Brandon: *Background Noise: Perspectives on Sound Art* (2nd ed.), London, Bloomsbury, 2015, p. xiv.

7 LaBelle, Brandon: *Room Tone*, <https://www.sfmoma.org/read/room-tone/>.

danser vertikalt ned af bygningen. Du er selv med i forestillingen, *Oddens Åndedrag*, via lyden i dine høretelefoner. Det er dig, der performer. Sammen med de orangerøde dansere. I høretelefonerne hører du vinden, der suser, og tovværkernes piskesmæld mod bådmasterne – lyde, som kendetegner områder, værket udspiller sig i, men forstørrede og modellerede ind i lydværket, du hører. Dine guidede bevægelser er koordinerede med de vertikale danseres og med området, du bevæger dig rundt i. Din intime verden inde bag høretelefonerne hænger derfor sammen med verden omkring dig, de andre deltagere og dansernes verden.

Værket italesætter, hvordan folk bevæger sig rundt i det havnerum, som bedst betegnes som en urbant naturvildskab med de forladte siloer og andre rester af industri, som langsomt overmandes af naturområder. Måske er du vant til at lufte din hund her, eller måske har du aldrig været her før, men ved at deltage i værket får du fokus på området og kommer til at lægge rigtig mærke til det og måske opleve det på en anden måde, end du er vant til.

Når høretelefonerne til sidst tages af, sanser du, hvad stemmen gennemgående har fortalt dig om: roen. Stilheden? De ambiente lyde, som definerer det rum, du befinder dig i, den virkelighed, du er en del af. Nu lytter du uden en guidende stemme i dine ører, nu er du blot til stede i rummet.

—

Det er lidt ligesom at stille skoene med snuderne den samme vej i entréen for at stemme sindet – nu til virkeligheden.

Og når du indtræder i stuen, og der lægges op til samvær og samtale, går der i ny og næ en engel igennem. Trods det ubehag eller den besynderlighed, der kan følge med en pludselig forstummen, så er det måske en anledning til at lægge mærke til det rum, man er i, måske registrere dets “room tone”.

gæsteværelse

Uddrag af fra hus og hjem (2021)

JEPPE KROGSGAARD CHRISTENSEN

---

et hjem er kun et hjem for et nøje defineret antal mennesker, og for at vi kan tillade os at sige sådan om et sted, sige 'hjem' om klyngen af værelser og genstande, kræver det først og fremmest regelmæssighed. at vi sover der, spiser der, bader der; at det er udgangspunktet og afsættet for tilværelsen. de, der ikke bor der, men bare er på besøg, får tildelt gæsteværelset, hvis sådan et altså findes. det gør det typisk i hjem, der enten udgøres af unge par eller i hjem, hvor børnene er flyttet hjemmefra. hvor børnefamilien, mens den venter på at få det andet barn eller på at få det første og blive en børnefamilie, har et værelse i overskud, har midaldrende og gamle forældre ikke et ekstra værelse, fordi det endnu ikke har udfyldt sin funktion, men fordi funktionen er udtømt. der er naturligvis også dem, der har hjem, villaer, palæer, herregårde, som er så store, at de har et gæsteværelse gennem alle voksenlivets faser. men formålet med gæsteværelserne, permanente eller ej, er altid det samme:

at give gæster tag over hovedet og en følelse af at høre til familien og samtidig ikke gøre det. gæsteværelset står på den måde og vibrerer mellem ude og hjemme, og det er dét, der giver det en helt særlig stemning, som kun forstærkes af den næsten rituelle måde, hvorpå de er indrettet med seng, natbord og neutrale billeder på væggen. her kan der være rester af hjemmets familie, fotos eller tegninger, men samtidig en vis anonymisering, der kan minde om hotelværelser. det er måske kombinationen af de to, der gør det så fint at lægge sig til at sove i et gæsteværelse, følelsen af det hjemlige og det fremmede, det private på den anden side af døren og det neutrale indenfor, der har en særlig beroligende effekt. i hvert fald på mig. at lægge mig i et gæsteværelse, med den fjerne lyd af andres hverdagsliv og i rent linned, trækker mig altid ind i en vatteret, mild søvn, der kan minde om søvnen som barn, den rene og klare søvn, som i voksenlivet systematisk nedbrydes af babygråd, ansvar, bekymringer, og jeg husker at vågne i et gæsteværelse til gøgens kuk-kukken og til graner, der vajede øverst i vinduesrammen, mellem gardinstangen og gardinet, og til dæmpede stemmer ude på den anden side, nede ad gangen ude i køkkenet, hvor rutinerne var ændret en smule. for min skyld. blot for at vende tilbage,

så snart vi havde spist morgenmad, og jeg havde børstet tænder og sagt farvel. med en ro som står i modsætning til følelsen efter at have sovet på sofaen i hjem uden gæsteværelse. her er man anderledes eksponeret, halv vågen, halvsovende, udsat for andres blikke, tættere på hvad det vil sige at være voksen. jeg rejser hellere den lange tur hjem end overnatter på sofaen i stuen. men er der et gæsteværelse, bliver jeg gerne og sover. for så at kunne vende let og veludhvilet tilbage til mit eget hjem, hvor gæsteværelset ikke længere findes. sådan som det går for så mange gæsteværelser. de står kun en tid. så bliver de til noget andet. på den måde, og i en anden betydning end den almindelige, en slags venteværelser.

} INTERZONE {

I

PUK EWDOKIA
Aarhus rum

ISA PALUDAN ASBOE
Der gik en engel gennem stuen

JEPPE KROGSGAARD CHRISTENSEN
gæsteværelse
Uddrag af fra hus og hjem